

Linnéuniversitetet

Kalmar Växjö

Magisteruppsats

Miljöprogram som styrdokument

En jämförande analys av innehåll och funktioner i tre kommunala miljöprogram

Författare: Linda Bessmert
Blomsma
Handledare: Astrid Skoglund
Examinator: Shirley Näslund
Lärosäte: Linnéuniversitetet
Termin: VT23
Ämne: Språkrådgivning och textvård
Nivå: Avancerad
Kurskod: 4SV20E

Abstract

English title: *Environment programs as municipal policy documents. A comparative analysis of content and functions in three municipal environment programs.*

This thesis investigates a new type of municipal document called *environment programs*. These programs are classified as policy documents by the municipalities who have developed them. This type of policy documents has not yet been studied from a linguistic perspective.

The material investigated in this thesis consists of three environment programs from municipalities in different parts of Sweden. These three programs are publicly available at the websites of the municipalities. By comparing the three programs based on their context, content and function, knowledge is gained about environmental programs as a new type of policy document.

The material has been examined through analysis of content and most frequently used words, in the light of their context according to systemic functional grammar (SFG).

The results show that the programs that have been studied have many similar characteristics when it comes to content and the components the programs contain. These characteristics also show that the programs mainly function as policy documents for the municipalities. Several other functions can be identified.

Keywords

public documents, environment program, municipal policy documents, content, function, functional grammar

Sammandrag

I denna uppsats undersöks en relativt ny typ av kommunala dokument, som kallas för miljöprogram. Programmen klassificeras som styrdokument av kommunerna som har tagit fram dem. Dessa har än så länge inte varit föremål för språkvetenskaplig forskning.

Studiens material består av tre kommunala miljöprogram från olika delar av Sverige. Programmen är tillgängliga för allmänheten på kommunernas webbplatser. Syftet med studien är att få kunskaper om miljöprogrammen utifrån sin kontext, innehåll och funktion.

Materialet har undersökts genom en analys av programmens innehållskomponenter och de i texterna mest frekvent förekommande ord, mot bakgrund av programmens kontext enligt systemisk-funktionell grammatik.

Resultaten visar att de undersökta miljöprogrammen har många likheter när det gäller innehållet och de komponenter som förekommer i dem. Dessa likheter kan främst kopplas till programmens övergripande funktion som styrdokument. Det finns dock fler funktioner som kan identifieras.

Nyckelord

offentliga texter, miljöprogram, kommunala styrdokument, innehåll, funktion, funktionell grammatik

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	2
1.2	Uppsatsens disposition	2
2	Bakgrund	2
3	Teori och tidigare forskning	4
3.1	Funktionell grammatik	4
3.2	Rationalitetsprinciperna.....	5
3.3	Klassificering av texter.....	6
3.4	Tidigare forskning	7
4	Material	11
5	Metod	13
5.1	Analys av kontext.....	13
5.2	Innehållskomponenter och nyckelord	14
5.2.1	Innehållskomponenter	14
5.2.2	Nyckelord.....	15
5.3	Rationalitetsprinciperna.....	15
5.4	Etiska ställningstaganden och metodkritik.....	16
6	Resultat	16
6.1	Kontext	16
6.1.1	Relation	17
6.1.2	Verksamhet	19
6.1.3	Kommunikationssätt	19
6.2	Innehållskomponenter och nyckelord	20
6.2.1	Analys av innehållskomponenter	20
6.2.2	Analys av nyckelord.....	26
7	Sammanfattning och diskussion.....	32
7.1	Sammanfattning.....	32
7.2	Diskussion	35
7.3	Vidare forskning.....	37
	Referenser	39
	Bilaga 1: de nationella och lokala miljömålen.....	42

1 Inledning

En ny typ av offentliga styrdokument, som ofta kallas för *miljöprogram*, har tillkommit de senaste åren. Dessa texter handlar om miljö- och klimatfrågor. De har tagits fram mot bakgrund av de nationella miljömålen som regeringen beslutade om 1999, samt den globala agendan för hållbar utveckling som antogs av Förenta Nationerna (FN) 2015.

I den här studien undersöks tre miljöprogram som är framtagna av svenska kommuner. Samtliga är beslutade i kommunfullmäktige och klassificeras som styrdokument. Miljöprogrammen är alltså texter som ska reglera kommunernas sätt att arbeta med miljömålen. De kan ses som en typ av intern kommunal text som även är tillgänglig för allmänheten. Fokus i studien ligger på texternas innehåll och funktioner, som ses mot bakgrund av programmens kontexter.

Det har, både nationellt och internationellt, gjorts en hel del språkvetenskaplig forskning om offentliga texter som exempelvis värdegrundstexter, visionsdokument, tjänsteutlåtanden och barnavårdsutredningar (se exempelvis Nyström Höög 2013, Helgesson & Nord 2022 och Ström 2017). Även forskning om miljöprogram finns, men den forskningen har annan vetenskaplig inriktning än språkvetenskaplig. Studier om texter som dessa, som syftar till att fritidspolitiker med begränsat med tid och expertis ska ta politiska beslut, är viktiga (Helgesson & Nord 2022:71). Miljöprogrammen är styrdokument som behandlar miljöfrågor och rör demokratiska processer. Språkvetenskaplig forskning som handlar specifikt om kommunala miljöprogram verkar saknas än så länge.

Att undersöka miljöprogrammen utifrån ett språkvetenskapligt perspektiv kan förhoppningsvis bidra med nya kunskaper om denna typ av offentliga dokument.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att bidra med kunskaper om miljöprogram som styrdokument samt kunskaper om vilka funktioner de har på kommunal nivå. Undersökningen är avgränsad till en jämförande textanalys av innehållskomponenter och nyckelord i tre kommunala miljöprogram mot bakgrund av de kontexter som dokumenten ingår i.

Studien utgår från följande frågeställningar:

1. Hur kan miljöprogrammets kontext beskrivas när det gäller verksamhet, relation och kommunikationssätt?
2. Av vilka innehållskomponenter består miljöprogrammen och vilka funktioner fyller de?
3. Vilka är texternas mest framträdande ord och i vilka formuleringar förekommer orden?

1.2 Uppsatsens disposition

I detta första kapitel förklaras val av ämne för undersökningen samt vilka frågeställningar undersökningen ska besvara. I kapitel 2 följer en kort bakgrund som syftar till att ge en förståelse för tillkomsten av miljöprogrammen i ett större sammanhang. Därefter, i kapitel 3, behandlas teori och tidigare forskning med relevans för studien. I kapitel 4 beskrivs materialet som har analyserats i studien. Kapitel 5 tillägnas den metod som har använts för att genomföra undersökningen. I kapitel 6 redovisas resultatet av analysen och slutligen, i kapitel 7, följer en sammanfattning och diskussion av studiens resultat samt förslag på vidare forskning.

2 Bakgrund

Det här kapitlet syftar till att ge en kort bakgrund till materialet som undersöks i studien. Denna bakgrund ska ge miljöprogrammen ett sammanhang på en mer

övergripande nivå. En mer fördjupad beskrivning av miljöprogrammets kontext följer i avsnitt 6.1.

År 1999 beslutade den svenska regeringen om 16 *miljö kvalitetsmål*, som vanligen kallas för *miljömål*. Fortsättningsvis används begreppet miljömål. Miljömålen bildar, tillsammans med ett generationsmål och ett antal etappmål, det som kallas för *miljömålssystemet*. Miljömålssystemet är anpassat till svenska förhållanden. Generationsmålet är det övergripande målet ”... som inriktar den svenska miljöpolitiken och är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället” (Naturvårdsverket u.å.).

Enligt webbplatsen *Sveriges miljömål*, som drivs av Naturvårdsverket, har kommunerna en mycket viktig roll i arbetet med miljömålen. På liknande sätt skriver Sveriges Kommuner och Landsting (SKR 2022): ”Det är ofta i kommuner och landsting som globala åtaganden ska omsättas i praktisk handling.” På vilket sätt kommunerna förväntas arbeta med miljömålen i Agenda 2030 preciseras dock inte.

Förutom det svenska miljömålssystemet influeras miljöprogrammen av den globala handlingsplanen Agenda 2030, som antogs av FN 2015. Agendan innehåller 17 mål som kallas för *globala mål för hållbar utveckling*, som är tänkta att uppnås till år 2030. FN menar att det finns tre dimensioner av hållbarhet som samspelar med varandra och som behöver tas hänsyn till för att kunna nå en långsiktig hållbar utveckling: ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet (Naturvårdsverket, u.å.).

Miljöprogrammen grundar sig åtminstone delvis på det svenska miljömålssystemet och FN:s Agenda 2030. Det är dessa som kommunerna också hänvisar till i de undersökta kommunala miljöprogrammen.

3 Teori och tidigare forskning

I det här kapitlet ges en översikt av teori och begrepp som är viktiga för denna studie. Här beskrivs även tidigare forskning om texter i offentlig sektor, som styrdokument, visionstexter och tjänsteutlåtanden.

3.1 Funktionell grammatik

Den teori som delvis används för analys av miljöprogrammen i denna studie är den modell som har utvecklats av Per Holmberg och Anna-Malin Karlsson (2019) och som har sin ursprung i den systemisk-funktionella grammatiken (SFG). SFG började utvecklas på 60-talet av den brittisk-australiensiska lingvisten Michael Halliday. I Sverige har SFG fått genomslag först under senare delen av 90-talet (Holmberg, Grahn & Magnusson 2014:11). Holmberg och Karlsson väljer att använda sig av den kortare benämningen *funktionell grammatik* i stället för systemisk-funktionell grammatik. Denna benämning använd även jag mig av fortsättningsvis.

Inom den funktionella grammatiken ser man språk som en sammansättning av flera skikt: kontext, betydelse, lexikogrammatik och fysiska uttryck (Holmberg & Karlsson 2019:20–21). Alla skikt har tre metafunktioner: en interpersonell, en ideationell och en textuell metafunktion. De tre metafunktionerna påverkar språkets skikt och samspelar med varandra (Holmberg & Karlsson 2019:18–21). Den interpersonella metafunktionen rör det sociala, mellanmänskliga i texten (Hellspång & Ledin 1997:158). Den ideationella handlar om textens innehåll och teman (Hellspång & Ledin 1997:115) och den textuella metafunktionen textens form, exempelvis när det gäller textens innehållsord (Hellspång & Ledin 1997:71–72).

Eftersom urvalet av material som ligger till grund för studien främst har gjorts utifrån likheter i miljöprogrammets kontexter är det detta skikt som är mest relevant för studien. Det som avses med kontexten är sammanhanget eller situationen. Kontexten ses som ursprunget för all språkanvändning (Holmberg

& Karlsson 2019:19) och består i sin tur av tre faktorer: relation, verksamhet och kommunikationssätt (Holmberg & Karlsson 2019:19). Eftersom funktionell grammatik både är en teori och en metod för textanalys beskrivs funktionell grammatik kopplat till hur den används som metod i kapitel 4.

3.2 Rationalitetsprinciperna

Magnus Fredriksson och Josef Pallas (2013) intresserar sig för hur villkor som är oförenliga med varandra påverkar myndigheters kommunikationssätt och kommunikationsmål. De utgår från fyra principer, så kallade *rationalitetsprinciper*, som i huvudsak styr svenska myndigheters kommunikation: *ryktbarhetens principer*, *det civilas principer*, *marknadens principer* och *produktionens principer* (Fredriksson & Pallas 2013:16–21).

Ryktbarhetens principer går i största allmänhet ut på att skapa synlighet, vara övertygande och trovärdig (2013:16). Det civilas principer avser exempelvis öppenhet och transparens samt informativ och stöttande kommunikation. Den typen av kommunikation ger medborgare möjlighet att hålla sig informerade om samhället, samtidigt som den ger medier möjlighet att granska myndigheter (Fredriksson & Pallas 2013:17). Kommunikation enligt marknadens principer ska vara lockande, övertygande och flexibel; det handlar om kommunikation som används i marknadsförande syfte (2013:18–19). Den fjärde principen som handlar om produktionens principer och innebär att kommunikationen ska var strategisk, målstyrd, förutsägbar och effektiv (Fredriksson & Pallas 2013:20). Fredriksson och Pallas har sett att kommunikationsarbete ofta styrs av mer än en princip, och att principer kan komma i konflikt med varandra (Fredriksson & Pallas 2013:22–27). De menar att kommunikationen används av myndigheter som ett styrmedel (2013:28):

I första hand rör det sig om ledningens möjligheter att leda och fördela arbetet genom välplanerade kommunikationsinsatser som följer organisationens linjer. Men tankemönstret präglar också synen på hur man ser på organisationens kommunikation med omvärlden. När produktionens

principer kommer till uttryck blir medborgare målgrupper som i motsvarande utsträckning ska styras till rätt handling.

I undersökningen av miljöprogrammen är det intressant att studera om det finns kännetecken av de fyra principerna som Fredriksson och Pallas nämner eftersom principerna kan kopplas till olika funktioner som programmen kan ha.

3.3 Klassificering av texter

Att klassificera texter kan göras på olika sätt. Ett sätt är att klassificera efter genretillhörighet. Syftet med denna studie är inte att avgöra om miljöprogram ska betraktas som en genre eller texttyp; däremot är genre teori med fokus på texters funktion viktig i den forskning som Karin Helgesson och Andreas Nord (2022) har använt som utgångspunkt i en studie. Eftersom det bland annat är deras studie som har använts i undersökningen av miljöprogrammen behöver genrebegreppet kortfattat behandlas.

Genre är ett begrepp som används frekvent men samtidigt är svårdefinierat. Det finns ingen enhetlig beskrivning av vad en genre är och sättet på vilket begreppet används har ändrats över tid. Per Ledin och Staffan Selander (2003:107) påpekar att synen på genre som en på förhand given uppdelning, som rådde fram till mitten på 1900-talet, nästan inte finns längre i modern genreforskning.

En del forskare anser att en genre framför allt kännetecknas av dess kommunikativa mål. Vijay Bhatia menar att man med genre avser språkanvändning i en kommunikativ miljö, som ska ge uttryck för en särskild uppsättning av kommunikativa mål för en disciplin eller en social institution (Bhatia 2004:23). Inger Askehave ser dock svårigheter i denna syn på texter och påpekar att även begreppet *kommunikativt mål* är svårdefinierat; en och samma text kan ha olika mål och det officiella målet kan dessutom skilja sig från dess dolda kommunikativa mål (Askehave 1999:19–22). Hon tycker därför att det inte fungerar att använda enbart konceptet kommunikativt mål som ett sätt att

bestämma genretillhörighet; även parametrarna *språk*, *situation* och *funktion* är viktiga att ta hänsyn till vid analys av texter. (Askehave 1999:22). Det är dessa tre parametrar som undersöks i studien.

Även JoAnn Yates och Wanda Orlikowski (2002) är intresserade av genre som sociala konstruktioner. De anser att en genre konstrueras för särskilda situationer (Yates & Orlikowski 2002:15). Även formen för kommunikationen, det vill säga mediet för kommunikation, samt textuella och språkliga kännetecken har betydelse för en genre, menar Yates & Orlikowski (2002:15). De menar att genrer fungerar som strukturer som påverkar hur medlemmar i en organisation kommunicerar med varandra, men att genrer i sig inte är avgörande för hur kommunikationen sker. En genre fungerar som en slags mall för det sociala samspelet i en organisation (Yates & Orlikowski 2002:15).

En av slutsatserna som drogs efter det svenska sakprosaprojektet, som bedrevs mellan 1996 och 2003, är att själva genrebegreppet inte har någon större betydelse för användningen av språk och text, utan att det som skapar villkoren för hur en text eller genre ser ut behöver ses mot bakgrund av dess situation och verksamhet (Ledin & Selander 2003:110).

3.4 Tidigare forskning

I det här avsnittet redogörs för forskning som berör olika typer av offentliga texter. Eftersom forskning om just miljöprogram än så länge saknas är det relevant att dra likheter med typer som kan betraktas som närliggande, som policydokument, visionstexter och värdegrundstexter. En del studier är intressanta för min undersökning eftersom de handlar om närbesläktade texter; andra studier är relevanta utifrån de i studierna använda analysmetoderna.

Helgesson och Nord (2022) har i en studie undersökt kommunala *tjänsteutlåtanden* i tre kommuner i syfte att undersöka deras funktion, med utgångspunkt i genre teori. Tjänsteutlåtanden är texter som skrivs inom en specifik del av den kommunala förvaltningen. De fungerar som underlag för de

beslut som tas av kommunpolitiker (Helgesson & Nord 2022:70). Texterna fungerar alltså som viktiga verktyg för tjänstemännens handläggning. Texter inom myndigheter, menar de, har en komplex roll och en text kan ha flera olika funktioner (Helgesson & Nord 2022:72). Helgesson och Nords studie är intressant för denna studie både när det gäller genren de undersöker, men även när det gäller en av analysmetoderna de använder sig av. De har bland annat undersökt vilka *innehållskomponenter* tjänsteutlåtandena består av i syfte att ta reda på vilken funktion de olika komponenterna har. Deras analys visar att de undersökta texterna innehåller likartade innehållskomponenter, även om de kommer i olika ordning (2022:77). Komponenterna kan grupperas utifrån två huvudfunktioner.

Den ena gruppen utgörs av innehållskomponenter med uppgift att placera in tjänsteutlåtandet – och därmed ärendet – i handlingskedjan (...). Den andra gruppen utgörs av komponenter som ger informationsunderlag för det beslut som de folkvalda ska fatta, och gör det till ett hanterbart ärende. (Helgesson & Nord 2022:80)

Helgesson och Nords analys visar att de av dem undersökta tjänsteutlåtandena kan ses som *gränsobjekt*, vilket innebär att de fyller olika funktioner för olika kommunikationsdeltagare: förvaltningen, handläggare och politiker använder texterna på olika sätt (Helgesson & Nord 2022:84). Samtidigt fungerar tjänsteutlåtanden i sin helhet som en ram för att kunna fatta beslut, vilket kan ses som en av tjänsteutlåtandenas övergripande funktioner. En annan övergripande funktion de ser är att ärenden ska hanteras på ett legitimt, rättssäkert och förtroendeskapande sätt (Helgesson & Nord 2022:84).

Catharina Nyström Höög (2015) har i en artikel undersökt flera svenska myndigheters värdegrundstexter kopplat till myndigheters klarspråksarbete. Värdegrundstexterna kan enligt Nyström Höög ses som en del av en ny diskurs. Tillkomsten av policydokument som exempelvis värdegrunds- eller visionstexter, och sättet de är utformade på, kan vara en följd av den offentliga sektorns behov att profilera sig som handlingskraftig och därmed försöka få

medborgarnas förtroende. Nyström Höög (2015:1) skriver även att dessa typer av texter både kan betraktas som marknadsföringstexter och som styrinstrument. De har en del likheter med texter som skrivs i marknadsförande syfte och är ofta skrivna som påståenden snarare än som uppmaningar. Detta är något som även analyseras i min undersökning av miljöprogrammen.

I en annan undersökning har Nyström Höög analyserat en myndighets strategidokument och en annan myndighets värdegrundstext (2016). Hon påpekar att det, trots att myndighetstexter inte är särskilt trendkänsliga, har vuxit fram nya typer av texter under 2000-talet. Dessa fyller flera funktioner: de presenterar avsändaren, men fungerar även som verktyg för att styra verksamheten (Nyström Höög 2016:15). Utvecklingen av dessa nya typer av texter hänger enligt henne ihop med det förändrade sättet att leda organisationer.

I den förändring av offentliga förvaltningen som skisserats här är två drag särskilt relevanta: styrningen av beteende och kravet på självpresentation. Där dessa drag möts ger de upphov till en förändring i diskursen som konkretiseras i form av olika policydokument. (Nyström Höög 2016:18)

Ord med värdeladdning eller så kallade *värdeord* spelar en viktig roll i värdegrunder (2016:20). Som exempel på sådana värdeord nämner hon *öppenhet*, *kvalitet* och *kompetens*. Exempel på andra drag som har utvecklats under senare år och som utmärker texter som värdegrundstexter och visioner är uppräknings i tretal. Visioner kan också vara korta och sloganliknande (2016:30). Förekomsten av visioner analyseras i denna studie.

Anders Björkvall och Catharina Nyström Höög (2021:9) menar att språket i offentlig sektor på senare år också förändrats på så sätt att det har börjat anpassas allt mer till medborgarnas förväntningar på myndigheternas etiska praxis. Det gör de för att behålla medborgarnas förtroende. Ett liknande resonemang för statsvetaren Ulrika Waaranperä i rapporten "Visionära verk? En kartläggning av svenska myndigheters visionsformuleringar" (2013). I rapporten beskriver hon hur statliga myndigheter har börjat arbeta med visioner

och anammat ett företagsspråk. Anledningarna till detta verkar enligt henne vara att erbjuda trygghet i osäkra perioder, och ”med visioner verkar myndigheter vilja gestalta sitt arbete, både för medborgarna och beslutsfattare – men också för anställda – i syfte att förklara, tydliggöra och synliggöra eller rentav motivera sin verksamhet” (Waraanperä 2013:2). Nyström Höög påpekar i artikeln ”För många texter kan skymma sikten” (2013) att dessa typer av värdegrundstexter ofta helt enkelt bekräftar att myndigheterna lever upp till grundlagen; utifrån medborgarens och de anställdas perspektiv skulle det dock vara bättre med färre texter (Nyström Höög 2013:10).

Corporate storytelling, det vill säga ”organisationers bruk av berättande och berättelser i syfte att nå övergripande verksamhetsrelaterade mål” är ämnet för en avhandling skriven av Hanna Sofia Rehnberg (2014:16). En av förklaringarna till att många organisationer har börjat arbeta med värdegrundstexter och strategiskt berättande, menar Rehnberg (2014:30), är att ledarskapet i organisationer har blivit allt mindre auktoritärt. Detta har lett till att de anställda får ett allt större ansvar avseende kreativitet och lösningsfokus. En funktion som värdegrundsarbete fyller är att få de anställda att hålla sig till den av organisationen bestämda planen utan att använda sig av tvingande regler (Rehnberg 2014:30). Genom corporate storytelling eller strategiskt berättande kan en organisation framstå som nära, lokal och personlig (Rehnberg 2014:32). I studien undersöker jag om kommunerna använder sig av corporate storytelling i form av berättelser i sina miljöprogram.

Peter Ström (2017) undersöker en annan typ av kommunala texter i sin avhandling, nämligen barnavårdsutredningar. Denna typ av text är vanligt förekommande inom socialtjänsten. En av slutsatserna han drar är att språket har ett flertal heterogena inslag. Han tar upp variationen mellan institutionellt språk och ett mer informellt och personligt språk (Ström 2017:234) vilket orsakas av att texterna har olika mottagare. Socialsekreterarna som skriver texterna är juridiskt ansvariga och behöver därför ta hänsyn till olika lagar

(Ström 2017:39). Samtidigt är de som berörs av utredningarna, vårdnadshavarna, också mottagare eftersom de har rätt att ta del av texterna. Ström använder sig av både kvalitativa och kvantitativa metoder för analys och även av olika material (Ström 2017:57). En del av Ströms avhandling handlar om speciellt framträdande ord eller *nyckelord* i barnvårdsutredningarna. Syftet är bland annat att få en bild av de centrala teman i texterna (Ström 2017:94). En liknande analys som den nyckelordsanalys som Ström gör, görs i denna undersökning. Syftet är att kartlägga miljöprogrammets teman och funktioner.

4 Material

I det här kapitlet beskrivs kortfattat vilket material som undersöks i studien, samt tillvägagångssättet vid urvalet av material.

Materialet består av miljöprogram från tre svenska kommuner. De undersökta miljöprogrammen kategoriseras av kommunerna som har tagit fram dem som *styrdokument*. Insamlingen av materialet gjordes under hösten 2022. Vid insamlingen sparades dokumenten ner på min dator, eftersom risken finns att programmen ändras eller tas bort från respektive webbplats.

Vid urvalet har jag försökt att få till en så stor geografisk spridning som möjligt; från norra, mellersta och södra Sverige. Om kommuner ligger i samma geografiska område ökar chansen att de har kontakt med varandra. En större geografisk spridning gör det mindre troligt att deras miljöprogram har influerat varandra. Det som är gemensamt för de tre programmen som undersöks är att de behandlar de av regeringen fastställda miljömålen.

Det som mest angeläget att undersöka är miljöprogrammets innehåll och funktioner. Därför används de alternativa beteckningarna *miljöprogram* eller *kommun A, B respektive C* i stället för kommunernas namn denna uppsats, i stället för deras namn.

I tabell 1 visas kommunernas geografiska läge och programmens omfattning när det gäller ord- respektive sidantal. I beräkningen av antal ord har endast rubriker och brödtext räknats in. Eventuella bilder, bildtexter och fotnoter är inte inräknade.

Kommun-beteckning i uppsatsen	Kommunens geografiska läge	Kommunens invånarantal 2022-12-31 ¹	Omfattning (antal ord)	Omfattning (sidantal)	Senast uppdaterad /antagen av KF ²
Kommun A	Södra Norrland	7 176	11 611	40	2022-06-16
Kommun B	Mellansverige	109 486	3 691	18	April 2022
Kommun C	Södra Sverige	31 714	8 842	34	2021-04-22

Tabell 1. Översikt av undersökta miljöprogram.

Kommunerna som ingår i den här studien har gjort olika val avseende vilka av de nationella miljömålen som tas med i miljöprogrammen. De har också formulerat egna mål. Det motiveras delvis genom att kommunerna har gjort anpassningar utifrån lokala förutsättningar. En av kommunerna är exempelvis förvaltningskommun i det samiska området. Detta speglas i kommunens miljöprogram både när det gäller vilka mål man har beslutat om i kommunen, men också när det gäller textens terminologi.

Att hitta de kommunala miljöprogrammen var ingen enkel uppgift. I många kommuner verkar de saknas helt, framför allt i norra Sverige. Det finns flera möjliga förklaringar till varför det ser ut så. En anledning kan vara att det inte finns någon uttalad uppgift för kommunerna att ta fram styrdokument för arbetet med miljömålen. För det andra är det ett resurskrävande arbete att ta fram miljöprogram. För det tredje är det ibland inte kommunen utan regionen som tar fram styrdokument som behandlar miljömål. Dessutom kan det finnas

¹ Källa: Statistiska centralbyrån (SCB)

² KF = kommunfullmäktige

miljöprogram som kommuner arbetar med, men inte publicerar på webben. Det är trots allt ett styrdokument och därmed i första hand en intern text.

Materialet som ligger till grund för studien består endast av *kommunala* miljöprogram. Kommunernas invånarantal skiljer sig, och programmens omfattning när det gäller antal ord och sidor likaså (se figur 1). Den minsta kommunen i studien har det mest omfattande miljöprogrammet. Det är dock svårt att dra några slutsatser av detta eftersom materialet endast består av tre texter och korpusen därför är relativt liten.

5 Metod

I detta kapitel beskrivs tillvägagångssättet för analysen av materialet. I avsnitt 5.1 redogörs för metoden för analysen av miljöprogrammets kontext. I avsnitt 5.2 beskrivs vilken metod som har använts för att analysera miljöprogrammets innehållskomponenter och nyckelord. I avsnitt 5.3 beskrivs kort hur de fyra rationalitetsprinciperna behandlas i studien. En metodkritisk diskussion följer i avsnitt 5.4. Fokus i undersökningen ligger på en analys av miljöprogrammets funktioner.

Miljöprogrammen är tillgängliga på kommunernas webbplatser. För att kunna analysera programmets kontext utan att ta hänsyn till de många grafiska elementen har texterna överförts till Worddokument. Detta har möjliggjort och underlättat både en kvantitativ och en kvalitativ analys av texterna.

5.1 Analys av kontext

I analysen av miljöprogrammets kontexter utifrån relation, verksamhet och kommunikationssätt, har funktionell grammatik så som den beskrivs av Holmberg och Karlsson (2019) fungerat som utgångspunkt. Inom funktionell grammatik ses kontexten som ursprunget för all språkanvändning (Holmberg & Karlsson 2019:19). Funktionell grammatik är en bra utgångspunkt för analysen av kontexten; det som undersöks är just texternas funktioner mot bakgrund av

deras kontext. Frågeställningen som analysen av miljöprogrammets kontext syftar till att besvara i avsnitt 6.1 är *Hur kan miljöprogrammets kontext beskrivas när det gäller verksamhet, relation och kommunikationssätt?*

För att genomföra analysen har information som framkommer i miljöprogrammen använts och på kommunernas webbplatser använts, samt information som har hittats på exempelvis Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) webbplats.

5.2 Innehållskomponenter och nyckelord

När det gäller analysen av innehållet i programmen undersöks innehållskomponenter och texternas mest framträdande ord, det vill säga nyckelord. En undersökning av dessa delar kan tillsammans skapa en bild av miljöprogrammen som kommunala styrdokument och säga något om deras funktioner.

5.2.1 Innehållskomponenter

I avsnitt 6.2.1 analyseras miljöprogrammets innehållskomponenter. Med innehållskomponenter menas de delarna som går att urskilja och som fyller en tydlig funktion i miljöprogrammen. Hellspong och Ledin (1997:97) väljer att kalla dessa delar för *drag*. I denna undersökning handlar det till exempel om förord, diarienummer, hänvisningar till de nationella miljömålen och användning av slogans eller värdeord.

Texterna analyseras på ett liknande sätt som Helgesson och Nord (2022) analyserar tjänsteutlåtanden i studien som nämndes i avsnitt 3.4. Genom att ta reda på vilka innehållskomponenter som förekommer i miljöprogrammen har innehållet i miljöprogrammen kunnat analyseras och jämföras på ett systematiskt sätt. En analys av innehållskomponenterna ger en bild av de tre miljöprogrammets innehåll och funktioner. Syftet är att besvara frågeställningen: *Av vilka innehållskomponenter består miljöprogrammen och vilka funktioner fyller de?*

5.2.2 Nyckelord

Med nyckelord avses i denna studie textens mest frekvent förekommande innehållsord. En analys av miljöprogrammets nyckelord, likt den analys som Ström (2017) gör i sin avhandling om barnavårdsutredningar, syftar till att kartlägga om det finns drag som är typiska för miljöprogrammen. En nyckelordsanalys visar också vilket innehåll som lyfts fram mest i texterna som undersöks. Nyckelordsanalysen som beskrivs i avsnitt 6.2.2 kompletterar analysen av innehållskomponenter. I analysen undersöks texternas mest frekvent förekommande innehållsord, det vill säga substantiv, verb (men inte hjälpverb och statiska verb) och adjektiv.

För att ta fram miljöprogrammets nyckelord, det vill säga orden som är speciellt framträdande i texterna, har en LIX-räknare³ använts. Med hjälp av LIX-räknaren har det som i verktyget kallas för en *frekvensordlista* kunnat tas fram. Utifrån denna frekvensordlista undersöks de tio mest frekvent förekommande innehållsord i varje miljöprogram. Här undersöks även, på ett kvalitativt sätt, i vilka formuleringar nyckelorden används genom att återge citat. På det sättet går det att analysera nyckelorden i sin kontext. De tre miljöprogrammets nyckelord sammanställs och analyseras både var för sig och för korpusen som helhet. Analysen syftar till att besvara frågeställningen: *Vilka är texternas mest framträdande ord och i vilka formuleringar förekommer orden?*

5.3 Rationalitetsprinciperna

I undersökningen av miljöprogrammets kontexter, innehållskomponenter och nyckelord har även de fyra principerna enligt Fredriksson och Pallas (2013) beaktats. Detta har inte gjorts i ett särskilt avsnitt, utan analysen har vävt in undersökningen av kontext, innehållskomponenter och nyckelord.

³ Den LIX-räknare som har använts finns på webbplatsen www.lix.se.

5.4 Etiska ställningstaganden och metodkritik

Det tre miljöprogrammen finns offentligt tillgängliga på kommunernas webbplatser och innehåller inga känsliga personuppgifter. Trots det har jag valt att avidentifiera miljöprogrammen på så sätt att de benämns som *[kommun]* i uppsatsen. Inga forskningspersoner har använts i studien.

I studien har jag behövt begränsa mig till det som jag anser är mest rimligt och viktigt att analysera med tanke på tidsramen och uppsatsens omfattning, samtidigt som det som analyseras besvarar studiens frågeställningar. Valet av analysmetoder har gjorts med tanke på att mer fördjupade analyser är att föredra före tillämpning av ett större antal analysmetoder.

Det som behöver beaktas är att miljöprogram B innehåller ikoner som står för kommun, person och företag. Programmet innehåller även många fotnoter som inte har tagits hänsyn till vid genomförandet av analysen.

Eftersom korpusen är begränsad går det inte att säga något generellt om miljöprogram. För att kunna ge generella kunskaper om miljöprogram som kommunala styrdokument skulle det behövas ett mycket större antal texter. De analyserade delarna kan ändå anses ge en relativt bra bild av de undersökta texternas funktioner.

6 Resultat

I detta kapitel beskrivs resultaten av textanalysen. I avsnitt 6.1 följer en redogörelse för miljöprogrammets kontext. I avsnitt 6.2 analyseras texternas innehållskomponenter och nyckelord.

6.1 Kontext

I analysen av miljöprogrammen går det inte att bortse från det sammanhanget som texterna har kommit till i. Kontexten har stor betydelse inom den

funktionella grammatiken; den ses till och med som grunden för språkanvändning. I det här avsnittet följer därför en närmare beskrivning av miljöprogrammets kontext avseende faktorerna *relation*, *verksamhet* och *kommunikationssätt*.

En analys av de tre miljöprogrammets kontext har som syfte att besvara undersökningens första frågeställning: *Hur kan miljöprogrammets kontext beskrivas när det gäller verksamhet, relation och kommunikationssätt?*

Beskrivningen av kontexten grundar sig på den information som framkommer på kommunernas webbplatser och i miljöprogrammen.

6.1.1 Relation

Det går att urskilja flera kommunikationsparter när det gäller avsändare och mottagare för varje miljöprogram. Ett av miljöprogrammen, kommun C, innehåller ett förord som är skrivet av ordföranden i hållbarhetsutskottet i kommunen. Det är dock knappast tanken att den personen som har skrivit förordet ska ses som programmets enda avsändare. Den kommunikationspart som kan betraktas som avsändare för miljöprogrammen är kommunerna i sin roll som arbetsgivare. Det är de som har beslutat om miljöprogrammen genom kommunfullmäktige och valt att beskriva programmen som styrdokument.

Att miljöprogrammen är just styrdokument innebär att de som i första hand kan betraktas som mottagare är kommunens medarbetare. Kommunala styrdokument är en typ av dokument som är beslutade och ska följas av kommunernas medarbetare. Utifrån den informationen från kommunernas webbplatser och miljöprogram verkar den primära målgruppen vara de tjänstemän som arbetar i kommunen. I samtliga undersökta miljöprogram uttrycks kommunen som den part som behöver skapa förutsättningarna för att kunna nå målen.

Genom sitt demokratiuppdrag är kommunen viktig för att skapa engagemang och åstadkomma förändring, och genom det lokala ansvaret

för vård, omsorg, skola, samhällsplanering och miljö- och hälsotillsyn är kommunen viktig för det konkreta genomförandet. (Kommun A 2022:4)

Ovanstående citat är även ett uttryck för det som av Fredriksson och Pallas (2013:11) kallas för *det civilas principer*: kommunen lyfter sin roll i att stödja samhällets demokratiska processer i miljöprogrammet (se Nyström Höög 2016:19).

Kommun C uttrycker tydligt vem som kan ses som miljöprogrammets primära mottagare:

Programmet riktar sig huvudsakligen till förtroendevalda och tjänstepersoner i [kommun C]. (2021:8)

Program är det mest övergripande styrdokumentet och omfattar såväl förvaltningar som bolag. (2021:8)

Att kommun C skriver *huvudsakligen* anger att det finns fler än de som är förtroendevalda och tjänstepersoner som programmet vänder sig till, men det framgår inte vilka som avses. Det kan dock exempelvis handla om kommunens invånare, som kan vara intresserade av att följa arbetet med miljömålen och därför ses som en sekundär mottagare av miljöprogrammet.

I miljöprogram A och B är det tydligare att även allmänheten kan ses som en kommunikationspart, även om den inte utgör den primära målgruppen för texterna. Det uttrycks inte tydligt i program A, utan kan endast anas i meningen ”Kommunen ska arbeta med miljömålen...genom att möjliggöra för andra att agera hållbart” (kommun A 2022:4). Kommun B riktar sig i sitt miljöprogram till alla kommuninvånare:

Miljöprogrammet berör alla kommunala nämnder, bolag och enheter, medarbetare, fristående anordnare, företagare, ideella krafter och alla [kommun]bor. Alla behöver ställa sig frågan: ”Vilken roll kan jag/min verksamhet spela i detta arbete?” (2022:3)

Om utgångspunkten är att texternas avsändare är kommunen i rollen som arbetsgivare och de huvudsakliga mottagarna är alla medarbetare i kommunen är det fråga om en asymmetrisk relation. Det som inte heller är oviktigt för relationen är att kommuner är politiskt styrda verksamheter. De som är kommunfullmäktige är folkvalda representanter som i princip fått mandat att styra kommunen i fyra år. Därefter sker det nya kommunala val. Den demokratiska processen kan antas ha betydelse för relationen mellan avsändare och mottagare.

6.1.2 Verksamhet

Den verksamhet som miljöprogrammen har tagits fram i är som sagt kommunen, som är en politiskt styrd verksamhet. Kommuner styrs av kommunfullmäktige, som är kommunens högsta beslutande organ (SKR 2021). Kommunfullmäktige är direktvalda av kommunens medborgare, så kallade förtroendevalda. Dessutom finns det olika uppdrag i kommunstyrelser, nämnder och utskott. Enligt SKR (2021) är majoriteteten av alla som har sådana politiska uppdrag fritidspolitiker. Dessa har därmed inte politiken som sin huvudsakliga sysselsättning. De sköter sina uppdrag vid sidan om arbete eller studier. Det är kommunfullmäktige som fattar beslut i de viktigaste frågorna; den löpande verksamheten i kommunen sköts dock av kommunala tjänstepersoner och inte av politiker (SKR 2021).

De undersökta miljöprogrammen är beslutade i kommunfullmäktige. Det är inte obligatoriskt för kommuner att arbeta med miljöprogram, vilket kan tolkas som att de undersökta kommunerna verkar se arbetet med miljö- och klimatfrågor som viktigt. Kommunen som demokratisk verksamhet ska vara trovärdig gentemot medborgarna och arbetet med miljöprogram är även ett sätt att visa öppenhet och skapa delaktighet. Det handlar om kommunikation enligt ryktbarhetens och det civilas principer (Fredriksson & Pallas 2013:16–18).

6.1.3 Kommunikationssätt

Kommunikationssättet är den delen av kontexten som rör på vilket sätt kommunikationen sker (Holmberg & Karlsson 2019:19). Miljöprogrammen

som har undersökts i denna studie går alla att hitta på kommunernas webbplatser och är därmed tillgängliga för allmänheten.

Det som också är viktigt när det gäller kommunikationssättet är att kommunstyrelsen har beslutat om programmen, vilket innebär att det skriftliga materialet har diskuterats vid ett sammanträde (SKR 2021). Beslutsfattandet på kommunala nämndsammanträden är en textstyrd aktivitet; det är vanligt att det finns ett skrivet underlag när beslut fattas (Helgesson & Nord 2022:83). Det är tjänstepersoner i kommunen som skriver miljöprogrammen.

Att det är folkvalda representanter i form av kommunfullmäktige som har beslutat om miljöprogrammen påverkar alla delar av kontexten. Det gäller även kommunikationssättet. För att bibehålla eller öka den politiska makten behöver kommunens folkvalda representanter visa att kommunen arbetar med miljö- och klimatfrågor samt på vilket sätt de gör det. Ett sätt att göra det är genom att ta fram miljöprogram och göra dem tillgängliga för allmänheten vilket visar på öppenhet.

Det finns troligen även andra kommunikationssätt än det skriftliga miljöprogrammet, som hör till det interna arbetssättet i respektive verksamhet. Det handlar exempelvis om uppföljning av kommunens miljömål av den avdelning eller enhet inom kommunen som är ansvarig.

6.2 Innehållskomponenter och nyckelord

I följande avsnitt analyseras innehållet i de tre miljöprogrammen genom att undersöka deras innehållskomponenter och texternas nyckelord. Med innehållskomponenter avses de delar i miljöprogrammen som går att identifiera och som kan kopplas till en eller flera funktioner.

6.2.1 Analys av innehållskomponenter

I det här avsnittet studeras vilka innehållskomponenter miljöprogrammen innehåller och vilken funktion de fyller. Syftet med denna analys är att besvara

frågeställningen: *Av vilka innehållskomponenter består miljöprogrammen och vilka funktioner fyller de?* Det övergripande syftet med denna analys är att kartlägga likheter och skillnader i miljöprogrammen när det gäller innehållskomponenter och deras funktion.

Vid analysen av de tre programmens innehållskomponenter blir det tydligt att det finns många likheter i vilka komponenter som går att identifiera. Tio av sexton komponenter förekommer i alla tre miljöprogram och ytterligare två komponenter förekommer i två av tre program. Hur komponenterna tar sig uttryck skiljer sig dock ofta. De kommer inte heller i samma ordning i varje program. Figur 1 visar en översikt av innehållskomponenter i de undersökta miljöprogrammen.

	INNEHÅLLSKOMPONENT	FÖREKOMST		
		Kommun A	Kommun B	Kommun C
1	Antagen/fastställd av (kommunfullmäktige)	Ja	Ja	Ja
2	Ärende- eller diarienummer	Nej	Nej	Ja
3	Innehållsförteckning	Ja	Ja	Ja
4	Beskrivning av kommunernas ansvar för arbetet med miljömålen	Ja	Ja	Ja
5	Inledning eller bakgrund	Ja	Ja	Ja
6	Beskrivning av syfte med programmet	Ja	Ja	Ja
7	Hänvisning till nationella miljömål	Ja	Ja	Ja
8	Hänvisning till de globala målen för hållbar utveckling (Agenda 2030)	Ja	Ja	Ja
9	Hänvisning till andra dokument i kommunen	Ja	Ja	Ja
10	Beskrivning av lokala miljömål	Ja	Ja	Ja
11	Beskrivning av hur målen ska nås genom indikatorer	Nej	Ja	Ja
12	Begreppsordlista	Nej	Nej	Ja
13	Informativa textavsnitt utan tydlig koppling till enskilda miljömål	Ja	Nej	Nej
14	Användning av slogans	Ja	Ja	Ja
15	Bilaga/bilagor	Nej	Nej	Ja
16	Storytelling/berättelser	Ja	Nej	Nej

Figur 1. Miljöprogrammets innehållskomponenter.

Innehållskomponent 1, som förmedlar att programmet har antagits eller fastställts av kommunfullmäktige, förekommer i alla tre miljöprogram. Det ger dem ett seriöst och trovärdigt intryck och legitimerar arbetet med miljömålen. Det gör det också tydligt att miljöprogrammen är del av en politisk process. Endast ett av tre program har ett ärende- eller diarienummer som framgår av programmet (innehållskomponent 2). Myndigheters allmänna handlingar samlas i regel i ett diarium (Riksdagen u.å.). Det är troligt att även de andra programmen har ett diarienummer eftersom miljöprogrammen är allmänna handlingar. Komponenten fungerar, liksom innehållskomponent 1, som ett verktyg i beslutsprocessen men används också för arkivering av dokumenten. Dessutom ger det miljöprogrammet legitimitet.

Innehållskomponent 4 är den komponent som beskriver kommunernas ansvar i arbetet med miljöprogrammen och deras funktion är att tydliggöra ansvarsfördelningen. Komponenten förekommer i alla undersökta miljöprogram. Kommun A skriver att kommunen har ”en central roll i arbetet för hållbar utveckling” (2022:4). De lägger till att de även ska möjliggöra för andra att agera hållbart och fungera som kunskapsspridare och föredöme. Det tyder på att de inte ser sig själva som enda parten i arbetet med miljömålen. Det gör även kommun B, men där uttrycks det mer explicit att det inte endast är kommunen som är ansvarig:

Miljöprogrammet berör alla kommunala nämnder, bolag och enheter, medarbetare, fristående anordnare, företagare, ideella krafter och alla [kommunbor]. (Kommun 2022:3)

Kommun C skriver om ansvar på ett liknande sätt som kommun A:

Kommunen har både ett ansvar och en stor möjlighet att påverka utvecklingen genom sin roll som verksamhetsutövare, planerare, inköpare, myndighet, kunskapsspridare, inspiratör och föredöme. (Kommun C 2021:7)

Innehållskomponent 5, en inledning eller bakgrund, är en komponent som går att urskilja i alla program, även om de inte alltid kallas för just inledning eller bakgrund. Denna komponent hänger tydligt ihop med innehållskomponent 6, som beskriver syftet med miljöprogrammet. Den beskrivningen förekommer i alla program under en egen rubrik eller underrubrik. Programmen fungerar både som underlag för politiska beslut och uppföljning av målen. Kommun A förtydligar att programmet har flera syften:

Vi vill genom programmet öka medvetenheten om miljöfrågorna och deras komplexitet, men samtidigt tydliggöra behoven och göra det lättare att fatta bra beslut i alla nivåer av samhället. Programmet skapar ett brett underlag för avvägningar inför politiska beslut. (Kommun A 2022:5)

Kommun B är mer koncist i sin beskrivning av syftet:

Syftet med miljöprogrammet är att genom beslutade indikatorer följa upp hur arbetet för att nå miljömålen fortlöper. (Kommun B 2022:3)

I miljöprogram C hänvisas till ett annat program och även det av regeringen fastställda nationella målet:

Miljöprogrammet anger kommunens mål och inriktningar inom området och ska tillsammans med folkhälsoprogrammet bidra till att kommunen uppnår det av riksdagen antagna Generationsmålet. (Kommun C 2021:7)

Innehållskomponenterna 4, 5 och 6 visar att programmen har tydliga drag av kommunikation enligt ryktbarhetens och det civilas principer (Fredriksson & Pallas 2013:16–21). Ryktbarheten principer visas genom att göra kommunens arbete med miljöfrågor synligt för allmänheten. På det sättet skapas även förtroende för verksamheten. Det civilas principer kommer till uttryck i miljöprogrammen genom att beskriva hur kommunen arbetar med målen och vem som har huvudansvaret. Även produktionens principer

I alla undersökta program finns det en hänvisning till både de nationella miljömålen (komponent 7) och de globala målen i Agenda 2030 (komponent 8).

I program A redogörs detaljerat för alla nationella mål och de globala målen i Agenda 2030 och deras innehåll, trots att kommunen har formulerat egna mål som skiljer sig från dessa mål. Anledningen till att de nationella och globala målen ändå beskrivs utförligt kan vara att kommunen vill profilera sig genom att ha en egen strategi. Kommun B nämner de nationella målen och Agenda 2030 några gånger i brödtexten, utan att beskriva dem i detalj. Kommun C hänvisar på ett annat sätt till de nationella målen och Agenda 2030, nämligen genom att beskriva för varje av kommunen fastställda mål vilka nationella och globala mål de relaterar till.

Gemensamt för de tre miljöprogrammen är också att de hänvisar till andra dokument i kommunen (komponent 9), även om det görs på olika sätt. Kommun B gör det genom fotnoter i beskrivningen av målen, så i deras program är det ingen fristående komponent. I miljöprogram C görs det i form av en sammanställning av andra styrdokument som är relaterade till miljöprogrammet i en bilaga. Även denna innehållskomponent visar på transparens i kommunikationen enligt ryktbarhetens principer (Fredriksson & Pallas 2013:16–21).

Kommun B och C använder sig av indikatorer som används för att styra mot målen (komponent 11). Dessa indikatorer gör att det går att kontrollera om man närmar sig en måluppfyllelse. Det bidrar till ökad trovärdighet som hör ihop med ryktbarhetens principer (Fredriksson & Pallas 16–17), men funktionen kan även kopplas till produktionens principer (Fredriksson & Pallas 2013:20) eftersom indikatorerna visar på effektivitet. Kommun A arbetar inte med indikatorer utan man beskriver vad som behöver göras för att nå varje mål. Det är inte lika konkret på vilket sätt de ska nå målen.

I miljöprogram A förekommer innehållskomponent 13, bestående av textavsnitt som saknar en tydlig koppling till arbetet med miljömålen. Det handlar exempelvis om informativa texter om cirkulär ekonomi, ekosystem och

ekosystemtjänster. Texterna bidrar med en slags samhällsinformation och visar att kommunen engagerar sig i miljöfrågor.

Även program C innehåller längre texter, men de är kopplade till miljömålen. Dessa verkar främst vara riktade till kommunens medarbetare:

[Kommunens] organisation har en del arbete kvar innan kommunens beroende av fossila bränslen har upphört inom framförallt transporter, men även inom energianvändning och uppvärmning. (Kommun C 2021:28)

Innehållskomponent 14, det vill säga texter i form av *slogans* förekommer i alla tre dokumenten.

En framåt kommun som rekommenderas av alla! (Kommun A 2022:7)

Kommun C är porten till framtiden och omvärlden. (Kommun C 2021:9)

I miljöprogram B förekommer drag av slogans och även värdeord flera gånger, trots att det är detta program som är minst omfattande i antal sidor och ord.

VI TROR PÅ MÄNNISKORS VILJA OCH FÖRMÅGA (Kommun B 2022:3).

[Kommunens] ambition är att vara bäst på att vara kommun och styrprincipen om att delegera ansvar och befogenheter till lägsta effektiva nivå innebär att arbetet med miljömålen genomförs av dem som känner en verksamhet bäst. (Kommun B 2022:3).

Öppenhet och mångfald: Vi har förtroende och respekt för människors kunskap och egna förmåga – samt för deras vilja att ta ansvar. (Kommun B 2022:18).

Miljöprogram A innehåller en slogan; det finns inget som tydligt kan betecknas som värdeord, men programmet innehåller element som kan liknas vid storytelling eller strategiskt berättande (innehållskomponent 16, se Rehnberg 2014). Det tar sig uttryck i de citat som återger barns tankar om miljöfrågor och som återkommer flera gånger programmet.

”Att inte skräpa ner, inte utrota djur, inte förstöra skogar, alla ska bry sig, sluta köpa meningslösa saker. Och mycket mer.” Elev vid Kövra skola på frågan om hur vi ska kunna nå miljömålen. (Kommun A 2022:11)

Det är endast i miljöprogram A som denna innehållskomponent kan identifieras. Att låta barns röster framträda har en närhetsskapande funktion och förmänskligar kommunen som organisation (Rehnberg 2014:32).

Sammanfattningsvis visar analysen av innehållskomponenter att miljöprogrammen i sin helhet främst fungerar som styrdokument, men även att de fyller fler funktioner. De fyller de två huvudfunktioner som Helgesson och Nord (2022:80) nämner när det gäller tjänsteutlåtandena som de har undersökt: de är en del av en politisk beslutsprocess eftersom de är fastställda av kommunstyrelsen och fungerar även som underlag för framtida beslut som kommunstyrelsen ska fatta och hur man borde prioritera arbetet.

Kommunikation utifrån ryktbarhetens principer (se Fredriksson & Pallas 2013), som bland annat syftar till att stärka kommunen som varumärke, är också vanligt förekommande. Det visas bland annat genom användning av slogans.

6.2.2 Analys av nyckelord

I det här avsnittet följer en analys av de mest frekvent förekommande innehållsorden i varje miljöprogram och om det finns likheter och skillnader mellan programmen. För enkelhetens skull kallas orden som är mest frekventa för *nyckelord*. Exempel på hur orden används i texten genom citat från miljöprogrammen syftar till att ge en bättre förståelse för vilken funktion orden fyller. Denna analys kan, tillsammans med analysen av innehållskomponenterna, visa på de drag som framträder mest i programmen.

I figur 2, 3 och 5 på sida 27 visas en översikt av nyckelorden för de enskilda miljöprogrammen. I stället för att skriva ut kommunens namn används [*Kommun*]. Efter varje nyckelord anges hur stor andel av texten ordet eller orden utgör i procent samt hur ofta de förekommer.

Kommun A	Andel av texten	Antal förekomster
Kommunen, kommun, [Kommuns], kommunala	2,2 %	256
Mångfald	0,3	40
Alla	0,3	37
Säkerställa	0,3	36
Biologisk	0,3	34
Ekosystem	0,3	33
Minska	0,3	33
Hållbar	0,3	33
Olika	0,3	32
Förutsättningar	0,3	30

Figur 2. Nyckelord i miljöprogram A.

Kommun B	Andel av texten	Antal förekomster
Basår	1,4 %	51
[Kommun], kommunens, kommunfullmäktige	1,3	49
Målnivå	1,1	41
2030	0,7	25
Andel	0,7	24
God	0,4	16
Mångfald	0,4	15
2020	0,4	14
Ämnen	0,4	14
Biologisk	0,4	13

Figur 3. Nyckelord i miljöprogram B.

Kommun C	Andel av texten	Antal förekomster
[Kommuns], kommun, kommunen, kommunens, kommunfullmäktige, [Kommun]	3,0 %	250
Vi	0,4	32
Exempel	0,4	31
God	0,3	28
Vatten	0,3	25
Hållbar	0,3	23
Arbeta	0,3	22
Antagen	0,3	22
Olika	0,2	21
Utveckling	0,2	21

Figur 4. Nyckelord i miljöprogram C.

Det som framträder mest i de tre miljöprogrammen är att former av ordet *kommun* och den egna kommunens namn förekommer frekvent i alla tre miljöprogram. I miljöprogram C förekommer även en sammansättning med ordet *kommun* i form av *kommunfullmäktige*. Dessa ord är de tre texternas främsta gemensamma drag när det gäller nyckelord.

Kommunen behöver ha god kunskap om... (Kommun A 2022:4)

Attraktiva livsmiljöer i hela [kommun] är ett av **kommunens** övergripande mål. (Kommun B 2022:3)

Kommunen måste även arbeta med att informera andra markägare om vikten av dagvattenfördröjning och infiltration. (Kommun C 2021:12)

Som figur 2 på sida 27 visar förekommer former av ordet *kommun* inte i lika stor utsträckning i miljöprogram B. Det måste dock tilläggas att det i detta miljöprogram förekommer ikoner som står för "[Kommun]", "person" och "företag". Dessa ikoner anger vem som har (det huvudsakliga) ansvaret för varje indikator. Kommunen står som ansvarig för nästan varje indikator; hade det skrivits fram i stället för att visas med ikoner hade resultat alltså blivit ett annat, och [Kommun] hade utgjort en ännu större andel av texten. Det gäller

även orden *person* och *företag*, som med mitt sätt att analysera texten inte är en del av de tio mest frekvent använda innehållsorden.

Det som särskilt utmärker program C (2021) är att det mest frekvent förekommande ord efter *kommun* är ordet *vi*. Ordet förekommer i meningar som:

Här erbjuder **vi** attraktiva och havsnära boenden i allt från medeltida stadskärnan till den öppna landsbygden. (Kommun C 2021:9)

Hur staden, tätorterna och byarna utformas påverkar hur **vi** arbetar, lever, umgås och förflyttar oss. (Kommun C 2021:17)

Flera av nutidens utmaningar kan hanteras av ekosystemen, om **vi** värnar om dem och ger dem utrymme. (Kommun C 2021:20)

Citaten visar att *vi* förekommer med olika innebörd på olika platser i samma miljöprogram, vilket även kan sägas om former av ord med *kommun*. Till skillnad från det första exemplet, där man med *vi* främst avser som kommun i relation till sina innevånare, verkar *vi* i det andra exemplet innefatta alla: både kommunen som myndighet och de som bor i kommunen. Nyström Höög har sett liknande i sin undersökning av myndighetstexter och menar att ordet *vi* ofta syftar på myndighetens ledning och de anställda. Det visar att medarbetare vid kommunen också kan konstrueras som avsändare för myndighetstexter, eftersom de är en del av myndigheten (Nyström Höög 2016:30).

Även i kommun B (se figur 3 på sida 27) är former av ordet *kommun* högre frekventa. Dessutom är *basår*, *målnivå* och flera årtal nyckelord i program B. Det är inte överraskande med tanke på att miljöprogrammet till stor del består av beskrivningar av indikatorer som ska vara uppnådda till ett visst år.

Orden *målnivå* och *basår* förekommer ofta tillsammans med ett eller flera årtal på det här sättet:

Målnivå 2020 20%, 2025 60%, **2030** 100%. **Basår** 2015 0%. (Kommun B:11)

Ordet *alla* är ett av nyckelorden i miljöprogram A, men med ordet åsyftas ibland saker och ibland människor:

Vi vill genom programmet öka medvetenheten om miljöfrågorna och deras komplexitet, men samtidigt tydliggöra behoven och göra det lättare att fatta bra beslut i **alla** nivåer av samhället. (Kommun A 2022:5)

Genom att ändra hur vi producerar och konsumerar energi kan vi säkerställa tillgång till el och energitjänster för **alla** utan att vi skadar vår planet. (Kommun A 2022:12)

Ord som *hållbar*, *ekosystem*, *biologisk* och *mångfald* är nyckelord som tydligast visar att styrdokumentet handlar om miljöfrågor.

Ordet *vatten* är mest frekvent förekommande ordet i program C (se figur 4 på sida 28). Kommun C är den kommun av de tre som ligger vid havet, vilket möjligtvis förklarar att ordet förekommer frekvent i miljöprogrammet.

Endast tre verb finns bland texternas främsta nyckelord: *säkerställa*, *minska* (program B) *arbeta*. Kommun A använder ordet *säkerställa* för att uttrycka både programmets syfte som helhet, men återfinns ofta i meningar som beskriver kommunens miljömål, på samma sätt som ordet *minska* används genomgående.

Men framför allt är [kommun A:s] miljöprogram... tänkt att **säkerställa** att programmet tar hänsyn till lokala behov och förutsättningar. (Kommun A 2022:7)

Säkerställa tillgång till säker och näringsriktig mat för alla. (Kommun A 2022:12)

För att skydda människors hälsa och den biologiska mångfalden behöver spridningen av farliga ämnen förebyggas och **minska**. (Kommun A 2022:16).

I miljöprogram C är ordet *arbeta* ett av textens nyckelord:

Det är viktigt att **arbeta** långsiktigt och strategiskt i kommunens anskaffningsprocesser. (Kommun C 2021:22)

Kommunen ska **arbeta** för tvärfunktionellt kunskapsutbyte mellan verksamheterna, upphandlare och personer med specialistkompetens inom hållbarhet. (Kommun C 2021:24)

Även detta verb används oftast för att beskriva på vilket sätt kommunen ska arbeta för att uppnå målen.

Adjektivet *god* utgör nyckelord i miljöprogram B och C och åsyftar oftast det man vill uppnå, men ibland används det för att påpeka att något redan är bra eller riskerar att försämrats:

Alla vattenförekomster ska uppnå **god** ekologisk status och **god** kemisk status. (Kommun B 2022:12)

Även om tillgången till dricksvatten är **god** i [kommun] idag kommer klimatförändringarna att leda till en minskad tillgång till färskvatten. (Kommun C 2021:12)

I figur 5 på sida 32 visas nyckelorden för hela korpusen som har undersökts med andel av texten och antal förekomster. Ordet *kommun* och former av ordet det absolut mest frekvent förekommande ordet. Dessa ord utgör 2,2% av korpusen. Texternas övriga nyckelord utgör en betydligt mindre del av texterna och det är endast i det exakta antalet förekomster skillnaderna går att se, inte i andel av korpusen.

Nyckelord	Andel av texten	Antal förekomster
Kommunen, kommun, [Kommuns], kommunens, [Kommun], kommunfullmäktige	2,2 %	513
God	0,3	79
Behöver	0,3	76
Mångfald	0,3	67
Hållbar	0,3	60
Vatten	0,3	60
Minska	0,2	59
Olika	0,2	57
Biologisk	0,2	56
Stor	0,2	53

Figur 5. Nyckelord i hela korpusen.

Sammanfattningsvis kan sägas att de mest frekvent använda orden i de tre miljöprogrammen är former av ordet *kommun*. Även om värdeord förekommer i alla undersökta miljöprogram utgör de inte något nyckelord i korpusen.

7 Sammanfattning och diskussion

Syftet med studien är att bidra med kunskaper om kommunala miljöprogram samt att kartlägga vilka funktioner miljöprogrammen har. För att undersöka detta har en jämförande textanalys av innehållskomponenter och nyckelord gjorts i tre kommunala miljöprogram. Detta mot bakgrund av de kontexter som programmen ingår i.

7.1 Sammanfattning

I avsnitt 6.1 besvaras studiens första frågeställning: *Hur kan miljöprogrammets kontext beskrivas när det gäller verksamhet, relation och kommunikationssätt?*

Kontexten beskrivs utifrån dimensionerna relation, verksamhet och kommunikationssätt. Att det finns många likheter när det gäller kontexten, speciellt avseende verksamhet, var en viktig anledning till att det är just *kommunala miljöprogram* som valdes för denna studie.

När det gäller den delen av kontexten som rör relationen är det tydligt att de som berörs av miljöprogrammet i första hand är de anställda i kommunen; alla tre kommuner uttrycker i sitt program att det är kommunens ansvar att arbeta med miljömålen. Med kommunen verkar både kommunen som arbetsgivare, de som arbetar för kommunen och kommunens invånare avses. Verksamheten är den delen av kontexten som har mest likheter och det var också det som är anledningen till valet av just kommunala miljöprogram. Kommuner styrs av kommunfullmäktige som är folkvalda representanter, varav de flesta inte har politiken som sin huvudsakliga sysselsättning. Det dagliga arbetet sköts av tjänstepersoner. När det gäller miljöprogrammets kommunikationssätt så påverkas det både av relationen men framför allt av verksamheten. Det är tjänstepersoner som skriver miljöprogrammen, som sedan beslutas av kommunfullmäktige. Öppenheten som hör ihop med demokratiska värden visas genom att programmen är tillgängliga för allmänheten på kommunernas webbplats.

I uppsatsens avsnitt 6.2.1 besvaras frågeställningen: *Av vilka*

innehållskomponenter består miljöprogrammen och vilka funktioner fyller de?

Analysen av miljöprogrammets innehållskomponenter visar att de har många likheter, även om innehållskomponenterna är utformade på olika sätt. Tio av sexton komponenter förekommer i alla program och ytterligare två förekommer i två program. Dessa komponenter har framför allt att göra med miljöprogrammets funktion som styrdokument, exempelvis komponenten som visar att programmen har antagits av kommunfullmäktige, en beskrivning av kommunernas ansvar för arbetet med miljömålen och hänvisningar till andra dokument i kommunen. De ska styra arbetet med miljömålen och göra det möjligt att följa upp dem. Skillnaderna ligger mest i det som inte direkt rör funktionen som styrdokument utan i det som kan kopplas till de fyra rationalitetsprinciperna enligt Fredriksson & Pallas (2013).

Analysen av innehållskomponenter och deras funktion kompletteras med en kvantitativ och kvalitativ analys av nyckelorden i varje text. Genom exempel på i vilka sammanhang dessa ord typiskt förekommer i texten går det att ge ökad förståelse för hur orden används. Denna analys, som beskrivs i avsnitt 6.2.2, svarar på studiens sista frågeställning: *Vilka är texternas mest framträdande ord och i vilka formuleringar förekommer orden?* Analysen av miljöprogrammets nyckelord förstärker i stort sett det som analysen av innehållskomponenterna visar, att deras främsta funktion är att styra kommunens arbete med miljöfrågor. Det nyckelordet som förekommer absolut flest gånger i programmen är ordet, eller former av ordet, *kommun*. Trots att värdeord förekommer ger användningen av ordet *kommun* intrycket att det är kommunen som verksamhet som står i fokus i programmen.

Program A, som innehåller flest informationstexter, verkar vilja engagera allmänheten och de anställda genom att sprida kunskap. Programmet innehåller texter om exempelvis cirkulär ekonomi, naturkapital och ekosystem. Det innehåller även flera uttalanden av barn, som verkar ha fått svara på frågor om miljön och framtiden. Dessa uttalanden är troligtvis avsedda för att påminna läsarna om att det är barnens framtid miljöprogrammet handlar om. Programmet har många drag av det som Fredriksson och Pallas (2013:17–18) refererar till som det civilas principer. Även tydliga drag från ryktbarhetens principer (Fredriksson & Pallas 2013:16–17) går att identifiera; kommunen vill skapa förtroende för sin verksamhet genom att visa att man har gedigna kunskaper om miljöfrågor. Kommunen skapar en egen identitet genom att låta barn komma till tals vilket också kan ses som ett tydligt inslag av ryktbarhetens principer enligt Fredriksson och Pallas (2013:16–17).

Program B har många inslag av marknadsföring i form av slogans, särskilt i relation till programmets begränsade omfång. Trots att programmet har många drag av marknadsföring är dragen som dominerar de som kan kopplas till produktionens principer (Fredriksson & Pallas 2013:20–21): största delen av

programmet behandlar indikatorer som fungerar som verktyg för måluppfyllelse och visar på effektivitet. Program B är det mest strategiska av de undersökta programmen. Behovet att profilera sig med hjälp av slogans behöver inte nödvändigtvis handla om marknadsföring. Det kan också vara ett drag som kan kopplas till ryktbarhetens principer, då slogans kan uttrycka kommunens identitet (Fredriksson & Pallas 2013:16–17). Användningen av slogans och värdeord kan även syfta till att få personalen att ha samma fokus och uttrycka organisationens behov ”av att försäkra sig om att ingen avviker från den utstakade vägen” (Rehnberg 2014:30).

Program C nämner kommunens vision, som är en relativt kort text om hur kommunen ska se ut år 2030. Det finns alltså drag av visionsdokument. Det är dock texterna kopplade till de av kommunen fastställda miljömålen som dominerar. Dessa texter innehåller detaljerade beskrivningar av de utmaningar som finns och hur kommunen ska arbeta med dem. Miljöprogrammet verkar ha kommunens anställda som främsta mottagare. Trots att det finns en del informativa texter har programmet som helhet snarare drag av produktionens principer (Fredriksson & Pallas 2013:20–21). De informativa texterna verkar inte främst rikta sig till allmänheten, som i program A, utan de riktar sig i första hand till kommunanställda.

Sammanfattningsvis kan sägas att miljöprogrammets övergripande funktion är att vara kommunala styrdokument, även om flera andra funktioner, till exempel att skapa förtroende för kommunen och att hålla kommuninvånarna informerade, kommer till uttryck. Att de främst fungerar som styrdokument visas framför allt genom att de är beslutade i kommunfullmäktige. Detta skapar legitimitet och rättssäkerhet (se Helgesson & Nord 2022:84).

7.2 Diskussion

Som styrdokument kan miljöprogram ge arbetet med miljömålen en struktur. De kan användas som ett redskap för planering och uppföljning av arbetet med att nå miljömålen. På ungefär samma sätt som tjänsteutlåtanden som Helgesson och

Nord har undersökt är miljöprogrammen en del av kommunens beslutsprocess som ger ett informationsunderlag för kommunens anställda och de folkvalda representanterna (Helgesson & Nord 2022:80). Man kan betrakta miljöprogrammen som en intern mall för arbetet med miljömålen. De har en struktur som påverkar kommunikationen inom kommunen (Yates & Orlikowski 2002:15). Indikatorer, som förekommer i två av de undersökta miljöprogrammen, kan exempelvis styra vad som behöver göras och när det ska vara gjort. Att miljöprogrammen över huvud taget har tagits fram av de tre kommunerna trots att det inte är obligatoriskt gör också att det blir möjligt att diskutera miljöfrågor internt i dessa kommuner. Det är osäkert om det hade gjorts i samma utsträckning om miljöprogrammen inte skulle finnas.

Miljöprogrammen riktar sig i första hand till kommunens anställda, som förväntas arbeta med de av kommunstyrelsen fastställda miljömålen. Men det finns fler, sekundära, mottagare av texterna, exempelvis medborgare i kommunen, en intresserad allmänhet, lokala fritidspolitiker och journalister som bevakar kommunens arbete. Detta påverkar funktionerna som texterna har utöver funktionen som styrdokument. Språket i miljöprogrammen har heterogena inslag, likt de barnavårdsutredningar som undersöks av Ström (2017). Omnämmande av kommunen och användning av ordet *vi* åsyftar ibland kommunen som arbetsgivare och ibland inkluderar den även de anställda och kommuninvånarna. De heterogena inslagen har att göra med att texterna har flera mottagare (Ström 2017:234). När det gäller barnavårdsutredningar är det dock mer explicit att det finns flera mottagare; det är inte lika tydligt när det gäller miljöprogrammen.

Alla undersökta miljöprogram innehåller delar av texter som är hämtade från andra typer av texter, som värdegrunds- och visionstexter (se Nyström Höög 2015 och 2016). Miljöprogrammen fyller olika funktioner beroende på vem som är läsaren, vilket gör att de kan ses som gränsobjekt: de kan betraktas som ”objekt som rör sig mellan och binder samman sammanhang och praktiker men

får något olika uppgift beroende på platsen” (Helgesson & Nord 2022:84). Helgesson och Nord (2013:84) kommer i sin studie fram till att texterna de har undersökt främst fungerar som en ram för beslutsfattning i kommunen, trots att de även har andra funktioner. Det kan även sägas om miljöprogrammen.

Miljöprogrammen kan vara ett uttryck för det Björkqvall och Nyström Höög (2021:9) lyfter avseende hur kraven på etisk praxis påverkar språket i offentlig sektor. Kommunerna vill, genom att ta fram särskilda styrdokument i form av miljöprogram, visa att de tar miljöfrågor på allvar. På det sättet försöker de behålla medborgarnas förtroende. Det kan ses som ett uttryck för ryktbarhetens principer så som Fredriksson och Pallas (2013) beskriver de. Framtagande av miljöprogram kan med andra ord motivera kommunens verksamhet, så som även Waaranperä (2013) kommer fram till i sin undersökning av svenska myndigheters visionsformuleringar.

Nyström Höög (2013) anser att många av myndigheter framtagna värdegrundstexter är överflödiga; deras huvudsakliga funktion är att bekräfta att en myndighet gör det den ska. Att det inte verkar gälla för miljöprogrammen som fyller en tydlig funktion som styrdokument tyder på att programmen inte kan anses vara värdegrundstexter. Inslagen av värdegrunds- och visionstexter verkar inte påverka miljöprogrammets övergripande funktion som styrdokument. De element som är hämtade från värdegrunds- och visionstexter kan främst kopplas till ryktbarhetens principer och de civilas principer (Fredriksson & Pallas 2013). Även produktionens principer framkommer. Trots att sloganen förekommer i de undersökta programmen verkar marknadens principer inte kunna kopplas till programmets övergripande funktioner (Fredriksson & Pallas 2013).

7.3 Vidare forskning

Något som skulle kunna undersökas närmare är huruvida de som har skrivit miljöprogrammen har använt språket för att försöka påverka kommunpolitiker, och om det har påverkat miljöprogrammets utformning. Det skulle behöva

undersökas med hjälp av en stor intervjustudie och därför skulle det behöva finnas ett stort antal miljöprogram. Det är oklar om det finns tillräckligt många kommunala miljöprogram i nuläget.

Det blir intressant att se hur miljöprogrammen utvecklas längre fram, om de kommer att tas fram av fler kommuner och särskilt om de kommer att bli föremål för språkvetenskaplig forskning. Att inte alla svenska kommuner har ett miljöprogram kan bero på att det är valfritt att ha denna typ av styrdokument. Om det skulle vara obligatoriskt att ta fram med miljöprogram skulle de relativt snabbt kunna utvecklas till en något mer enhetlig typ av styrdokument. Men så länge det är upp till varje kommun är det osäkert hur vanliga de kommer att bli.

Forskning om offentliga verksameters interna språk är viktig eftersom den berör demokratiska processer. Som Helgesson och Nord (2022) påpekar behövs bättre kunskaper om språkbruket i interna texter för att det är inom den offentliga förvaltningen som viktiga beslut fattas. ”Särskilt viktigt är detta för texter som ska användas i interna politiska processer där fritidspolitiker med begränsad tid och expertis ska fatta beslut” (Helgesson & Nord 2022:71).

Eftersom miljöprogrammen främst är interna texter skulle forskning med fokus på klarspråk i dessa texter vara av intresse. Det skulle även vara givande att undersöka miljöprogrammen utifrån ett maktkritiskt perspektiv, genom att exempelvis fokusera på texternas språkhandlingar i form av uppmaningar och påståenden. Med tanke på att de tre miljöprogrammen alla innehåller illustrationer skulle sådan forskning även kunna innefatta en multimodal analys.

Referenser

- Askehave, Inger (1999). Communicative Purpose as a Genre Determinant. *Hermes, Journal of language and communication*. No. 23: 13–23.
<https://doi.org/10.7146/hjlc.v12i23.25545>
- Bhatia, Vijay (2004). *Worlds of written discourse: A genre-based view*. London: Bloomsbury Publishing Plc.
- Björkvall, Anders & Nyström Höög, Catharina (2021). Semiotic vagueness as a tool for goal fulfilment: ‘Platforms of values’ in Swedish public administration. *Journal of Applied Linguistics and Professional Practice*. Vol. 16.1: 5–28. <https://doi.org/10.1558/jalpp.15693>
- FN. *Agenda 2030 och de globala målen för 2030*. <https://fn.se/vi-gor/vi-utbildar-och-informerar/fn-info/vad-gor-fn/fns-arbete-for-utveckling-och-fattigdomsbekampning/agenda2030-och-de-globala-malen> [2022-12-03].
- Fredriksson, Magnus & Pallas, Josef (2013). *Med synlighet som ledstjärna: en analys av vilka principer som styr kommunikationsarbetet i nationella förvaltningsmyndigheter*. Department of Informatics and media, Uppsala University: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-198940>
- Helgesson, Karin & Nord, Andreas (2022). Det kommunala tjänsteutlåtandet: Funktion och form hos en central typ av text i kommunal politisk förvaltning. I *Språklig mångfald: Rapport från ASLA-symposiet*. Göteborg, 23–24 april 2020, 69–89.
- Hellspong, Lennart & Ledin, Per (1997). *Vägar genom texten. Handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur.
- Holmberg, Per, Grahn, Inga-Lill, & Magnusson, Ulrika (2014). Systemisk-funktionell lingvistik: Att analysera språkets betydelsepotential. I *Folkmålsstudier*, 52. 9–30.
- Holmberg, Per & Karlsson, Anna-Malin (2019). *Grammatik med betydelse: En introduktion till funktionell grammatik*. Uppl. 2. Lund: Studentlitteratur.
- IPCC (2023). *AR6 Synthesis report: Climate change 2023*.
https://report.ipcc.ch/ar6syр/pdf/IPCC_AR6_SYR_LongerReport.pdf

- Ledin, Per & Selander, Staffan (2003). Institution, text och genre. I *Teoretiska perspektiv på sakprosa*. Lund: Studentlitteratur.
- Naturvårdsverket (u.å.). *Agenda 2030 och globala hållbarhetsmålen*.
<https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/agenda-2030-och-globala-hallbarhetsmalen> [2023-04-04].
- Nyström Höög, Catharina (2013). För många texter kan skymma sikten. Om myndigheternas uppdrag, tidens ideal och policydokument vid svenska myndigheter. I *Myndighetstexter ur medborgarperspektiv*. Helsingfors, Finland 21–22 november 2013. 7–10.
<https://tidsskrift.dk/index.php/ksn/issue/view/2737>
- Nyström Höög, Catharina (2015). Värdegrundstexter – ett nytt slags uppdrag för klarspråksarbetet? *Sakprosa*. Vol. 7 Nr. 2. Art. 6.
<https://journals.uio.no/index.php/sakprosa/article/download/831/1202>.
- Nyström Höög, Catharina (2016). Den öppna myndigheten: Om nya typer av texter, buzzwords och diskursiv antagonism vid svenska myndigheter. I *Svenskans beskrivning 34: Förhandlingar vid trettiofjärde sammankomsten*. Lund den 22–24 oktober 2014. (Lundastudier i nordisk språkvetenskap. Serie A; Vol. 74:15–37). Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.
<https://www.researchgate.net/publication/344539094>
- Rehnberg, Hanna Sofia (2014). *Organisationer berättar: Narrativitet som resurs i strategisk kommunikation*. Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet. Uppsala: Uppsala universitet.
- Riksdagen (u.å.). *Vad är ett diarium?* <https://www.riksdagen.se/sv/sa-funkar-riksdagen/riksdagsforvaltningen/diariet/fragor-och-svar/vad-ar-ett-diarium> [2023-05-14]
- SCB (2021). *Fortsatt samordning av den statistiska uppföljningen av Agenda 2030: Slutrapport av regeringsuppdrag oktober 2021*.
https://agenda2030samordnaren.se/wp-content/uploads/2021/10/slutredovisning-samordningsuppdrag-a2030_30-september-2021.pdf [2022-11-23].

Sveriges Kommuner och Regioner (2022). *Miljömål*.

<https://skr.se/samhallsplaneringinfrastruktur/miljohalsa/miljomal.3277.html>

[2022-12-31].

Sveriges Kommuner och Regioner (2021). *Så styrs kommunen*.

<https://skr.se/skr/demokratiledningstyrning/styrningledning/kommunaltsjalvstyre/sastyrskommunen.735.html> [2023-04-10].

Ström, Peter (2017). *Utredning inleds. Språk, genredrag och ansvar i barnavårdsutredningar*. Diss. Växjö: Linnéuniversitetet.

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:lnu:diva-67659>

Waraanperä, Ulrika (2013). *Visionära verk? En kartläggning av svenska myndigheters visionsformuleringar*. Stockholm: Stockholms centrum för forskning om offentlig sektor.

https://www.rj.se/globalassets/rapporter/mor_rapport_2013_4.pdf

Yates, JoAnn and Orlikowski, Wanda (2002) Genre systems: Structuring interaction through communicative norms. I *The Journal of Business Communication*, 39(1) (13–34).

<https://link-gale-com.proxy.lnu.se/apps/doc/A83711919/ITOF?u=vaxuniv&sid=bookmark-ITOF&xid=4afae5fa>

Analyserat material

Bergs kommun (2022). *Miljöprogram 2040*.

https://www.berg.se/download/18.12a5b1201849980bbaaf6c2/1669818665679/Miljöprogram_slutversion.pdf [2022-12-28].

Nacka kommun (2022). *Nackas miljöprogram 2016—2030*. Tillgängligt på

<https://www.nacka.se/49f2a4/globalassets/kommun-politik/dokument/styrdokument/program/miljoprogram-2016-2030.pdf>

[2022-12-03].

Ystads kommun (2021). *Miljöprogram för Ystads kommun 2021–2025*.

https://ystad.se/globalassets/dokument/lou/avd-f-strat-miljoarb/miljoprogram-2021_2025_webb.pdf [2022-12-28].

Övriga referenser

Läsbarhetsindex LIX. <https://www.lix.se/index.php>

Bilaga 1: de nationella och lokala miljömålen

De av regeringen fastställda nationella miljömålen (se Naturvårdsverket u.å.):

1. Begränsad klimatpåverkan
2. Frisk luft
3. Bara naturlig försurning
4. Giftfri miljö
5. Skyddande ozonskikt
6. Säker strålmiljö
7. Ingen övergödning
8. Levande sjöar och vattendrag
9. Grundvatten av god kvalitet
10. Hav i balans samt levande kust och skärgård
11. Myllrande våtmarker
12. Levande skogar
13. Ett rikt odlingslandskap
14. Storslagen fjällmiljö
15. God bebyggd miljö
16. Ett rikt växt och djurliv

De av kommunerna fastställda miljömålen:

Kommun A	Kommun B	Kommun C
Frisk livsmiljö	Begränsad klimatpåverkan	Vattenmiljöer i balans
Hållbara och funktionella ekosystem	Frisk luft	Hållbart nyttjande av markresurser
Biologisk mångfald	Giftfri miljö	En rik natur- och kulturmiljö
Minskad klimatpåverkan	Rent vatten	En giftfri miljö och ett mer resurseffektivt samhälle
Rent vatten	God bebyggd miljö	Begränsad klimatpåverkan i ett klimatsäkert samhälle
Hållbar resursanvändning	Ett rikt växt- och djurliv	
Effektiv energiförsörjning		
Hållbar samhällsplanering		

Figur 6. De lokala miljömålen.